

Samen anders leren kijken

De kennisimpuls dementie

Bijna vier jaar geleden begon Schakelring, een Brabantse zorgorganisatie met negen locaties in de regio Waalwijk, Heusden, Loon op Zand en Tilburg, met de kennisimpuls dementie. Uitgangspunt was om de kennis die er in huis was te versterken en ook echt te benutten. De medewerker zoveel mogelijk in regie, net als de bewoner – dat was het idee. Hoe is dit in de praktijk verlopen?

Het initiatief voor de kennisimpuls kwam van onderop en lag bij een enthousiaste groep medewerkers die de opleiding tot gespecialiseerd verzorgende psychogeriatric (gvp'er) volgde bij Bureau G&D in Waalwijk. De daar opgedane kennis over mensen met dementie en een persoonsgerichte benadering wilden zij graag zelf met anderen delen. 'Wat wij hier leren, zou iedereen moeten weten. Dit is zo belangrijk voor de bewoners,' was het algemene gevoel.

'We zijn toen over deze wens van onze gvp'ers in gesprek gegaan met Lidwien Kroon van Bureau G&D,' vertelt opleidingsadviseur Mirjam van Hest, 'en daar is de kennisimpuls dementie uit

voort gekomen.' Inmiddels zijn tien gemotiveerde gvp'ers door Lidwien Kroon getraind om hun kennis door te geven aan andere medewerkers, vrijwilligers en mantelzorgers binnen Schakelring. In deze trainingen leerden de tien wat er zoal komt kijken bij kennisoverdracht. Zoals afstemmen op verschillende doelgroepen, oefenen

'Wat zo sterk is aan de kennisimpuls, is dat je het met alle disciplines samen doet'

met feedback geven en vakinhoudelijke kennis van een persoonlijke noot voorzien. Na hun training gingen de tien zelf bijeenkomsten organiseren binnen Schakelring onder het motto 'Samen anders leren kijken'. Lidwien:

'Het is ontzettend leuk om te zien dat de gvp'ers plezier hebben in het overdragen van kennis en dat ze een persoonlijke ontwikkeling doormaken.'

ZO SIMPEL IS HET

Niet elke gvp'er is geschikt voor de kennisimpuls dementie. Er wordt verwacht dat iemand boven de stof kan staan en behalve de capaciteiten ook de motivatie heeft om kennis met anderen te delen. *Jacqueline van Sleuwen* en *Monique Walraven* voldden hieraan en instrueren nu medewerkers van andere disciplines, vrijwilligers en mantelzorgers. Jacqueline: 'In onze bijeenkomsten leren mensen dat gedrag altijd een oorzaak heeft. En dat je daar achter kunt komen door anders te kijken. Geef bewoners de ruimte, leer ze kennen. Eerst hoorde je wel eens: "Meneer Pieters mag nu niet gaan lopen, want we zitten te eten." Dat pakken we nu anders aan. Wil meneer Pieters aan de wandel? Prima. En soms loopt hij dan lekker een rondje en krijg ik een telefoontje van een andere woongroep dat hij daar aangeschoven is aan tafel. Dan breng ik hem zijn warme maaltijd en eet hij die daar op. Zo simpel is het. Maar dat we dit soort

dingen nu zo goed oppakken, komt ook doordat we met z'n allen in hetzelfde geschoold zijn. Dat maakt een duidelijk verschil.'

Natuurlijk hebben Monique en Jacqueline ook met weerstand van collega's te maken. 'Dat je zelf zo gepassioneerd bent, wil niet zeggen dat anderen dat ook zijn. Dat vind ik wel eens moeilijk,' zegt Monique. Jacqueline: 'Sommige collega's die aan een kennisimpulsbijeenkomst meedoen zijn eerst terughoudend, maar na een uur worden ze enthousiast en doen ze volop mee. Dat is leuk om te zien. Ik zeg ook altijd aan het begin: "Jullie gaan een bijeenkomst volgen, maar jullie gaan hem ook zelf geven." Wij vertellen namelijk niet hoe het moet, zij komen zelf met oplossingen voor situaties die we voorleggen. Het zijn heel praktische bijeenkomsten.'
Zorgondersteuner Leni van Wanrooij volgde de kennisimpulssessies en kan dit beamen: 'Het heeft mij echt anders laten kijken, meer inzicht gegeven. Eerst zag ik de ziekte en nu zie ik de mens. Wat heeft hij nodig? Waar gedijt hij bij? Ik heb ontdekt hoe belangrijk observeren is. Waarom zit ze de hele tijd zo?

'Het heeft mij echt anders laten kijken. Eerst zag ik de ziekte, nu zie ik de mens'

Zou er iets met haar aan de hand zijn?'

LAAT HAAR BEPALEN

Jacqueline en Monique vertellen dat bijeenkomsten voor mantelzorgers totaal anders zijn dan die voor medewerkers. 'Dan gaat het niet alleen over de bewoner, maar ook over de mantelzorger zelf. Er komen veel emoties los, je ziet veel verdriet. Dat raakt je en daar leer je van.'

Jan en Agnes Hornes zijn mantelzorger van Ria, de oudere zus van Jan. Bij Ria is in 2009 dementie vastgesteld en inmiddels woont zij zeven jaar in Schakelring. Omdat Jan en Agnes 75 kilometer verderop wonen kunnen ze niet meer dan één keer per week langskomen, maar ze zijn zeer betrokken, regelen veel voor Ria en verdiepen

zich al jaren in dementie. Jan: 'We hebben moeten leren hoe we ermee om moesten gaan en de kennisimpulsbijeenkomsten hebben daarbij geholpen. Dat we niet tegen Ria in moeten gaan bijvoorbeeld, haar geen vragen moeten stellen, want dat heeft helemaal geen zin. Laat haar bepalen hoe het loopt, was het advies. En dat hebben we nu wel aardig onder de knie.'

Jan en Agnes noemen een voorbeeld dat ze een aantal jaar geleden nog niet op deze manier zouden hebben opgelost: 'Soms ziet Ria dingen die wij niet zien. Dan zegt ze: "Dat moet daar weg," terwijl er helemaal niets staat. Tegenwoordig zeg ik dan: "Goed, ik zet het wel even weg." Vervolgens doe ik alsof ik iets wegzet en dan is het goed. Je ziet meteen dat ze gerustgesteld is. Op >

« Jan en Agnes Hornes met zus Ria (midden): 'Ik ben ervan overtuigd dat iedereen die te maken krijgt met een naaste met dementie dit allemaal moet leren.'

dat moment ga je mee in wat zij inbrengt. Als ik er tegenin zou gaan, zou ze boos worden en dan zou ze erin blijven hangen. Ik ben ervan overtuigd dat iedereen die te maken krijgt met een naaste met dementie dit allemaal moet leren.'

Jan: 'Afscheid nemen was vroeger ook moeilijk, dan wilde ze met ons mee. Nu proberen we te peilen op welk moment we wel afscheid kunnen nemen en wanneer niet. Soms denk ik: "Nu is ze afgeleid, ze weet niet meer dat we geweest zijn, dan ga ik geen afscheid nemen, dat zorgt alleen maar onnodig voor onrust." Maar een andere keer doen we het wel. Dat is verschillend.' Agnes: 'Ik vind het akelig om weg te gaan zonder afscheid te nemen. Dat zit er zo ingebakken bij ons. Maar we laten Ria bepalen, we kijken of het kan, anders maak je haar alleen maar erg verdrietig. Dus dan maar geen afscheid.' Jan: 'Als je weet hoe je met zoiets om moet gaan, is dat natuurlijk op de eerste plaats in het belang van de bewoner, maar ook voor jezelf is het fijner. Wij gaan allang niet meer weg met tranen in onze ogen. We hebben een manier gevonden die voor ons alle drie prettiger is. De onmacht die we in het begin voelden, is er niet meer.'

KENNIS IN HUIS

Er zijn verschillende redenen geweest om het delen van kennis door eigen medewerkers te laten doen. Opleidings-

adviseur Mirjam van Hest: 'Door de kennisimpuls dementie ontwikkelen de gvp'ers ook hun eigen deskundigheid verder en die expertise is nodig voor de steeds complexer wordende psychogeriatrische zorgvragen. Maar ook om medewerkers te binden is de kennisimpuls interessant. Voor deze gemotiveerde en ambitieuze gvp'ers wordt hun werk uitdagender.'

De kennisimpuls dementie is bij Schakelring ook goed geborgd, de gvp'ers bewaken de voortgang. Juist doordat zij dicht bij de werkvloer staan, weten ze wat er wanneer nodig is. Mirjam: 'En die signalen geven ze goed af. Dan stellen ze bijvoorbeeld voor om een bijeenkomst te organiseren omdat er veel nieuwe vrijwilligers op een afdeling zijn en ze die mee willen nemen in het gedachtegoed van Schakelring. Een bijeenkomst is dan snel gepland, omdat de gvp'ers korte lijntjes hebben met de afdelingen en er tien gvp'ers zijn die dit op zich kunnen nemen.'

Daarbij stopt het leren niet na de bijeenkomsten. De volgende dag staan de gvp'ers gewoon weer op de werkvloer, werken samen met de verschillende disciplines en delen hun kennis ook in de dagelijkse praktijk. Monique Walraven: 'Door de gvp-opleiding ben ik al veel bewuster in mijn werk geworden en door de kennisimpuls durf ik nu ook anderen aan te spreken. Ik probeer één op één het gesprek met mantelzorgers en collega's aan te gaan.'

Mantelzorgers en medewerkers die de bijeenkomsten van de gvp'ers gevolgd hebben, vinden het een groot voordeel dat die door medewerkers van Schakelring zelf worden gegeven. Jan Hornes: 'Die medewerkers kennen Ria ook. Dat voelt vertrouwd en praat makkelijk.' Leni van Wanrooij: 'Als ze dan vertellen over de verschillende vormen van dementie, gaven ze herkenbare voorbeelden. Dan zie je het voor je, daarvoor ging het voor mij leven.'

HEEL TROTS

'Wat zo sterk is aan de kennisimpuls, is dat je het met alle disciplines samen doet,' zegt Jacqueline van Sleuwen. 'Je kunt elkaar makkelijker aanspreken en als je iets moeilijker vindt, is het eenvoudiger om dat uit te spreken. Door de bijeenkomsten weet iedereen ook dat het erbij hoort: alert zijn naar elkaar en weten dat er meer wegen naar Rome leiden. Mensen gaan meedenken, dat vind ik echt een heel groot voordeel.' Dat is inderdaad de kracht van de kennisimpuls: samen, met alle betrokkenen, anders leren denken en kijken. Mirjam: 'Ik heb grote bewondering voor de medewerkers en de vrijwilligers en hun betrokkenheid. Er is meer begrip voor het gedrag van onze bewoners en er is meer begrip naar elkaar. Je ziet dat bewoners beter worden begeleid. Dat komt doordat er nu op alle mogelijke manieren gekeken wordt naar wat we in de begeleiding kunnen doen. Bijvoorbeeld bij onrust niet meteen naar medicijnen grijpen, niet "die meneer is zo lastig", nee, goed kijken naar wat maakt dat hij zo reageert. Dat is een cultuurverandering die sowieso niet makkelijk te bereiken is. En dat dit hier door eigen medewerkers gebeurt, daar ben ik heel trots op.' ♦

TEKST CANTAL VAN VLIET

BEELD SCHAKELRING

Cantal van Vliet is verplegingswetenschapper; zij is werkzaam bij Bureau G&D te Waalwijk (www.gdnet.nl).